

LẬP TRÌNH HỆ THỐNG

ThS. Đỗ Thị Thu Hiền
(hiendtt@uit.edu.vn)

nc.uit.edu.vn

TRƯỜNG ĐH CÔNG NGHỆ THÔNG TIN - ĐHQG-HCM
KHOA MẠNG MÁY TÍNH & TRUYỀN THÔNG
FACULTY OF COMPUTER NETWORK AND COMMUNICATIONS

Tầng 8 - Tòa nhà E, trường ĐH Công nghệ Thông tin, ĐHQG-HCM
Điện thoại: (08)3 725 1993 (122)

Machine-level programming

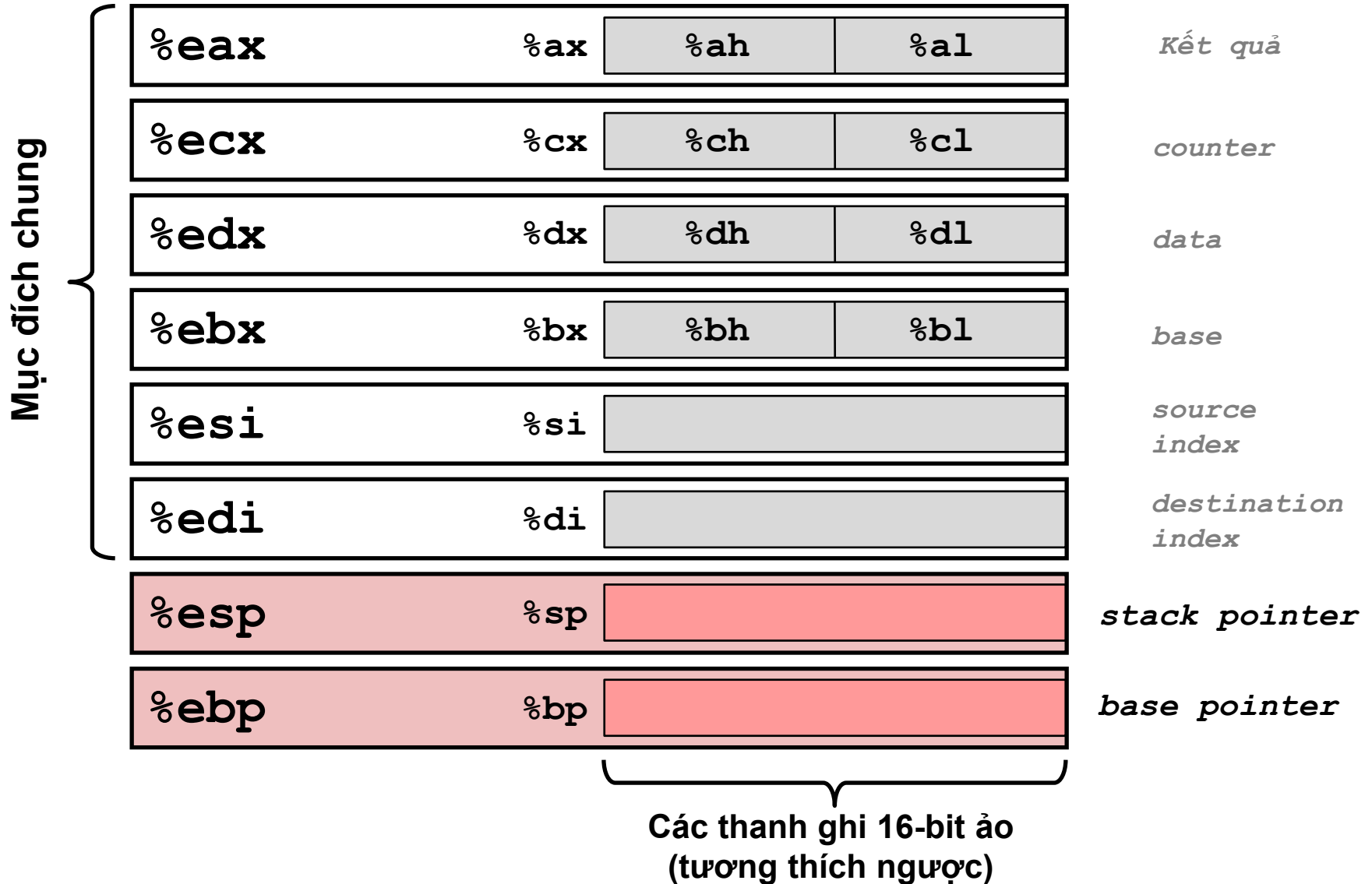
Bài tập

Nội dung

- **Review: Cơ bản về assembly**
 - Registers, move
 - Các phép tính toán học và logic
- Giải bài tập trắc nghiệm
- Bài tập 1, 2, ... n
- Assignment 2 (& bonus) 😊

Các thanh ghi IA32 – 8 thanh ghi 32 bit

Các thanh ghi x86-64 – 16 thanh ghi

%rax	%eax
%rbx	%ebx
%rcx	%ecx
%rdx	%edx
%rsi	%esi
%rdi	%edi
%rsp	%esp
%rbp	%ebp

%r8	%r8d
%r9	%r9d
%r10	%r10d
%r11	%r11d
%r12	%r12d
%r13	%r13d
%r14	%r14d
%r15	%r15d

- Mở rộng các thanh ghi 32-bit đã có thành 64-bit, thêm 8 thanh ghi mới.
- **%ebp/%rbp** thành thanh ghi có mục đích chung.
- Có thể tham chiếu đến các 4 bytes thấp (cũng như các 1 & 2 bytes thấp)

Chuyển dữ liệu - Moving Data (IA32)

■ Chuyển dữ liệu

`mov` **l** *Source, Dest*

■ Các kiểu toán hạng

- **Immediate – Hằng số:** Các hằng số nguyên
 - Ví dụ: `$0x400`, `$-533`
 - Giống hằng số trong C, nhưng có tiền tố ``$'`
 - Mã hoá với 1, 2, hoặc 4 bytes
- **Register – Thanh ghi:** Các thanh ghi được hỗ trợ
 - Ví dụ: `%eax`, `%esi`
 - Nhưng `%esp` và `%ebp` được dành riêng với mục đích đặc biệt
 - Một số khác có tác dụng đặc biệt với một số instruction
- **Memory – Bộ nhớ:** 4 bytes liên tục của bộ nhớ tại địa chỉ nhất định, có thể địa chỉ đó được lưu trong thanh ghi
 - Ví dụ: `0x100`, `(0x100)`, `(%eax)`
 - Có nhiều “address mode” khác

`%eax`

`%ecx`

`%edx`

`%ebx`

`%esi`

`%edi`

`%esp`

`%ebp`

Lưu ý: Suffix cho lệnh mov trong AT&T

■ Quyết định số byte dữ liệu sẽ được “move”

- `movb` 1 byte
- `movw` 2 bytes
- `movl` 4 bytes
- `movq` 8 bytes (dùng với các thanh ghi x86_64)
- `mov` Số bytes tùy ý (phù hợp với tất cả số byte ở trên)

■ Lưu ý: Các thanh ghi dùng trong lệnh mov cần đảm bảo phù hợp với **suffix**

- Số byte dữ liệu sẽ được move

? Có bao nhiêu lệnh mov **hợp lệ** trong các lệnh bên?

`movl %eax, %ebx`

`movb $123, %b1`

`movl %eax, %b1` ❌

`movb $3, (%ecx)`

`mov (%eax), %b1`

Các tổ hợp toán hạng cho movl

	Source	Dest	Src, Dest	C Analog
movl	Imm	Reg	movl \$0x4, %eax	temp = 0x4;
		Mem	movl \$-147, (%eax)	*p = -147;
	Reg	Reg	movl %eax, %edx	
		Mem	movl %eax, (%edx)	*p = temp;
	Mem	Reg	movl (%eax), %edx	temp = *p;

Không thể thực hiện chuyển dữ liệu bộ nhớ - bộ nhớ với duy nhất 1 instruction!

Các chế độ đánh địa chỉ bộ nhớ đầy đủ

■ Dạng tổng quát nhất

$$\mathbf{D(Rb, Ri, S)} \qquad \mathbf{Mem[Reg[Rb] + S * Reg[Ri] + D]}$$

- D: Hằng số “dịch chuyển” 1, 2, hoặc 4 bytes
- Rb: Base register: Bất kỳ thanh ghi nào được hỗ trợ
- Ri: Index register: Bất kỳ thanh ghi nào, ngoại trừ `%rsp` hoặc `%esp`
- S: Scale: 1, 2, 4, hoặc 8 (*vì sao là những số này?*)

■ Các trường hợp đặc biệt

(Rb, Ri)	$Mem[Reg[Rb] + Reg[Ri]]$
$D(Rb, Ri)$	$Mem[Reg[Rb] + Reg[Ri] + D]$
(Rb, Ri, S)	$Mem[Reg[Rb] + S * Reg[Ri]]$

Instruction tính toán địa chỉ: `leal`

■ `leal Src, Dst`

- `Src` là biểu thức tính toán địa chỉ
- Gán `Dst` thành địa chỉ được tính toán bằng biểu thức trên

■ Tác dụng

- Tính toán địa chỉ ô nhớ mà ***không tham chiếu đến ô nhớ***
 - Ví dụ, trường hợp `p = &x[i];`
- Tính toán biểu thức toán học có dạng $x + k*i + d$
 - $i = 1, 2, 4, \text{ hoặc } 8$

■ Ví dụ

```
int mul12(int x)
{
    return x*12;
}
```

Chuyển sang assembly bằng compiler:

```
leal (%eax,%eax,2), %eax # t <- x+x*2
sall $2, %eax             # return t<<2
```

Một số phép tính toán học (1)

- Các Instructions với 2 toán hạng:

Định dạng

Phép tính

addl Src, Dest Dest = Dest + Src

subl Src, Dest Dest = Dest – Src

imull Src, Dest Dest = Dest * Src

sall Src, Dest Dest = Dest << Src

sarl Src, Dest Dest = Dest >> Src

shrl Src, Dest Dest = Dest >> Src

xorl Src, Dest Dest = Dest ^ Src

andl Src, Dest Dest = Dest & Src

orl Src, Dest Dest = Dest | Src

Cũng được gọi là shll

Arithmetic (shift phải toán học)

Logical (shift phải luận lý)

- **Cẩn thận với thứ tự của các toán hạng!**

- **Không có khác biệt giữa signed và unsigned int**

Một số phép tính toán học (2)

■ Các Instructions với 1 toán hạng

`incl` *Dest* $Dest = Dest + 1$

`decl` *Dest* $Dest = Dest - 1$

`negl` *Dest* $Dest = -Dest$

`notl` *Dest* $Dest = \sim Dest$

■ Tham khảo thêm các instruction trong giáo trình

Nội dung

- Review: Cơ bản về assembly
 - Registers, move
 - Các phép tính toán học và logic
- **Giải bài tập trắc nghiệm**
- Bài tập 1, 2, ... n
- Assignment 2 (& bonus) 😊

Nội dung

- Review: Cơ bản về assembly
 - Registers, move
 - Các phép tính toán học và logic
- Giải bài tập trắc nghiệm
- Bài tập 1, 2, ... n
- Assignment 2 (& bonus) 😊

Bài tập 1

- Cho trước những giá trị như hình bên được lưu trữ trong bộ nhớ và các thanh ghi

Thanh ghi	Giá trị	Memory	Addr
%eax	0x100	0x11	0x10C
%ecx	0x1	0x15	0x108
%edx	0x3	0xAB	0x104
		0xF9	0x100

Những câu lệnh sau ảnh hưởng đến giá trị của thanh ghi/ô nhớ như thế nào?

Câu lệnh	Thanh ghi/ô nhớ bị thay đổi	Giá trị thay đổi như thế nào?
addl %ecx, (%eax)	Ô nhớ có địa chỉ 0x100	Giá trị trong ô nhớ 0x100 cộng thêm 0x1: 0xF9 + 0x1 = 0xFA
imull \$2, (%eax, %edx, 4)	Ô nhớ có địa chỉ 0x10C	Giá trị trong ô nhớ 0x10C nhân với 2: 0x11 * 2 = 0x22
subl %ecx, %eax	Thanh ghi %eax	Giá trị thanh ghi eax trừ đi 0x1: 0x100 - 0x1 = 0xFF
movl (%eax, %ecx, 8), %eax	Thanh ghi eax	Giá trị thanh ghi eax gán bằng giá trị trong ô nhớ có địa chỉ 0x108: 0x15
leal (%eax, %ecx, 8), %edx	Thanh ghi edx	Giá trị thanh ghi edx gán bằng giá trị trong ô nhớ có địa chỉ 0x108: 0x15

Bài tập 2

- Cho đoạn mã assembly bên dưới, biết `%eax` lưu giá trị tính toán cuối cùng

x at (%ebp+8), y at (%ebp+12), z at (%ebp+16)

```
1.  movl  12(%ebp), %eax
2.  xorl  8(%ebp), %eax
3.  sall  $5, %eax
4.  notl  %eax
5.  subl  16(%ebp), %eax
```

- Điền vào những phần còn trống trong hàm C tương ứng dưới đây:

```
1. int arith(int x, int y, int z)
2. {
3.     int t1 = ;
4.     int t2 = ;
5.     int t3 = ;
6.     int t4 = ;
7.     return t4;
8. }
```


Bài tập 3

- Cho đoạn mã assembly bên dưới:

```
//x tại ô nhớ (%ebp+8), y tại ô nhớ (%ebp+12), z tại ô nhớ (%ebp+16)
1.  movl    16(%ebp), %edx
2.  movl    12(%ebp), %eax
3.  subl    8(%ebp), %eax
4.  leal    (%edx,%edx,2), %edx
5.  addl    %edx, %edx
6.  xorl    %edx, %eax
7.  ret                                           // Trả về
```

- Điền vào những phần còn trống trong mã C tương ứng dưới đây:

```
1. int fun2(int x, int y, int z)
2. {
3.     int t1 = 
4.     int t2 = 
5.     return t1 ^ t2;
6. }
```

Bài tập 4

- Cho đoạn mã assembly bên dưới, %eax lưu kết quả tính toán cuối cùng

x tại ô nhớ (%ebp+8), y tại ô nhớ (%ebp+12)

```
1.  movl    8(%ebp), %eax    eax=x
2.  subl    12(%ebp), %eax   x=x-y
                               x=(x-y)>>31
3.  sarl    $31, %eax
4.  movl    %eax, %edx
5.  andl    12(%ebp), %eax
6.  notl    %edx
7.  andl    8(%ebp), %edx
8.  orl     %edx, %eax
```

- Điền vào những phần còn trống trong hàm C tương ứng dưới đây:

```
1. int decode(int x, int y)
2. {
3.     int t1 = 
4.     int t2 = 
5.     return t1 | t2;
6. }
```

Bài tập 5

- Alice mới học code assembly cơ bản và mong muốn chuyển đoạn mã C dưới đây thành một đoạn mã assembly:

```
1. int func5(char* str)
2. {
3.     int a = str[0] - '0';
4.     int b = str[1] - '0';
5.     return a + b;
6. }
```

- **str** là một số có 2 chữ số ở dạng chuỗi, ví dụ '12'
- Hàm **func5** tính tổng của các chữ số trong **str**
- Tham số đầu vào (**ở vị trí ebp + 8**) là **địa chỉ lưu chuỗi str** trong bộ nhớ
- Ký tự '0' có mã ASCII là **48 (0x30)**

- Đoạn code assembly được viết bên dưới có chỗ chưa đúng, hãy chỉ ra và đề xuất cách sửa?

```
1. movl    8(%ebp), %eax    //địa chỉ của str
2. movl    (%eax), %al      // str[0]
3. subl    $0x48, %eax      // str[0] - '0'
4. mov     1(%eax), %bh     // str[1]
5. subl    $'0', %ebx       // str[1] - '0'
6. addl    %ebx, %eax
```

Nội dung

- Review: Cơ bản về assembly
 - (Registers, move)
 - Các phép tính toán học và logic
- Giải bài tập trắc nghiệm
- Bài tập 1, 2, ... n
- **Assignment 2 (& bonus) 😊**

Assignment 2 – Machine programming Basic

Hãy điền vào bảng giá trị của các thanh ghi, địa chỉ ô nhớ có giá trị bị thay đổi, và giá trị thay đổi đó sau khi thực thi từng câu lệnh trên?

Lưu ý: Bên dưới là đề mẫu, SV làm theo đề bài trên moodle

ebp	0xFC	eax	0x1
<ol style="list-style-type: none"> 1. <code>movl \$2, -16(%ebp)</code> 2. <code>movl \$3, -12(%ebp)</code> 3. <code>movl \$0x1, -4(%ebp)</code> 4. <code>movl -4(%ebp), %eax</code> 5. <code>subl \$1, %eax</code> 6. <code>movl -12(%ebp, %eax, 4), %eax</code> 7. <code>sall \$2, %eax</code> 8. <code>movl %eax, -8(%ebp)</code> 			

Câu lệnh	Vị trí thay đổi (Ô nhớ/thanh ghi?)	Tên thanh ghi/địa chỉ ô nhớ	Giá trị mới?	Giải thích
1	Ô nhớ	0xEC	2	Ô nhớ có địa chỉ $(\%ebp - 16) = 0xFC - 16 = 0xEC$ được gán giá trị hằng số 2
2	Ô nh	0xF0	3	Ô nh có địa chỉ $(\%ebp - 12) = 0xFC - 12 = 0xF0$ được gán giá trị hằng số 3
3	Ô nh	0xF8	0x1	Ô nh có địa chỉ $(\%ebp - 4) = 0xFC - 4 = 0xF8$ được gán giá trị hằng số 0x1
4	Thanh ghi	%eax	0x1 ??	Thanh ghi <code>eax</code> được gán giá trị của ô nhớ có địa chỉ $(\%ebp - 4) = 0xFC - 4 = 0xF8:0x1$
5	Thanh ghi	%eax	0	Giá trị của thanh ghi <code>eax</code> bị trừ đi 1: $eax = eax - 1 = 1 - 1 = 0$
6	Thanh ghi	%eax	3	Thanh ghi <code>eax</code> được gán giá trị của ô nhớ có địa chỉ 0xF0:3
7	Thanh ghi	%eax	12	Giá trị của thanh ghi <code>eax</code> được dịch trái 2 bit: $eax = eax \ll 2 = 1100 = 12$
8	Ô nh	0xF4	12	Ô nh có địa chỉ $(\%ebp - 8) = 0xF4$ được gán giá trị của thanh ghi <code>%eax = 12</code>

Bài tập bonus – Machine programming Basic

Giả sử ta có đoạn mã assembly như bên dưới

x tại ô nhớ (%ebp+8), n tại ô nhớ (%ebp+12)

```
1.    movl    12(%ebp), %ecx    // n
2.    movl    8(%ebp), %edx     // x
3.    xorl    %eax, %eax
4.    addl    $1, %eax
5.    sall    %ecx, %eax
6.    subl    $1, %eax
7.    andl    %edx, %eax
```

Trả lời các câu hỏi sau:

1. Instruction thứ 3 (lệnh **xor**) có tác dụng gì?
2. Instruction thứ 5 thực hiện các phép dịch bit (**sall**) với số bit cần dịch lưu trong thanh ghi **%ecx**, tuy nhiên đang bị lỗi. Lý giải nguyên nhân bị lỗi và sửa lại cho đúng?
3. Viết hàm C tương ứng với mã assembly trên: **int bonus(int x, int n)**

Thử dự đoán chức năng của đoạn mã này?

Nội dung

■ Các chủ đề chính:

- 1) Biểu diễn các kiểu dữ liệu và các phép tính toán bit
- 2) Ngôn ngữ assembly cơ bản
- 3) Điều khiển luồng trong C với assembly
- 4) Các thủ tục/hàm (procedure) trong C ở mức assembly
- 5) Biểu diễn mảng, cấu trúc dữ liệu trong C
- 6) Một số topic ATTT: reverse engineering, bufferoverflow
- 7) Phân cấp bộ nhớ, cache
- 8) Linking trong biên dịch file thực thi

■ Lab liên quan

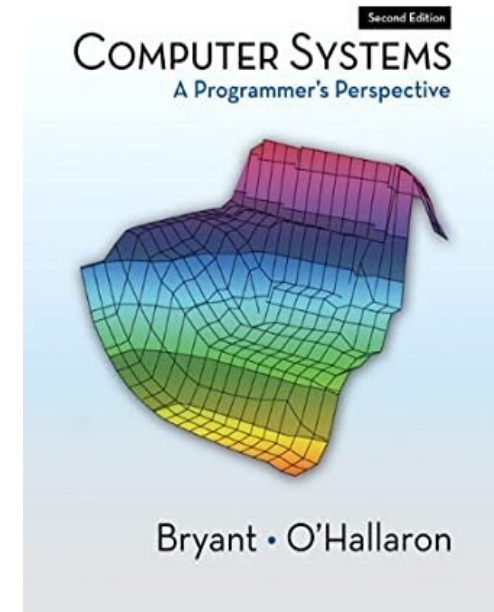
▪ Lab 1: Nội dung <u>1</u>	▪ Lab 4: Nội dung 1, <u>2</u> , 3, <u>4</u> , 5, <u>6</u>
▪ Lab 2: Nội dung 1, <u>2</u> , <u>3</u>	▪ Lab 5: Nội dung 1, <u>2</u> , 3, <u>4</u> , 5, <u>6</u>
▪ Lab 3: Nội dung 1, <u>2</u> , <u>3</u> , <u>4</u> , <u>5</u> , <u>6</u>	▪ Lab 6: Nội dung <u>1</u> , <u>2</u> , <u>3</u> , <u>4</u> , <u>5</u> , <u>6</u>

Giáo trình

■ Giáo trình chính

Computer Systems: A Programmer's Perspective

- Second Edition (CS:APP2e), Pearson, 2010
- Randal E. Bryant, David R. O'Hallaron
- <http://csapp.cs.cmu.edu>

■ Tài liệu khác

- *The C Programming Language*, Second Edition, Prentice Hall, 1988
 - Brian Kernighan and Dennis Ritchie
- *The IDA Pro Book: The Unofficial Guide to the World's Most Popular Disassembler*, 1st Edition, 2008
 - Chris Eagle
- *Reversing: Secrets of Reverse Engineering*, 1st Edition, 2011
 - Eldad Eilam

**KEEP
CALM
AND
ENJOY YOUR
SEMESTER :)**